

RS
USREPUBLIKA SLOVENIJA
USTAVNO SODIŠČE

Številka: Up-56/17-8
Up-57/17-8
Datum: 13. 3. 2018

SKLEP

Senat Ustavnega sodišča je v postopku za preizkus ustavnih pritožb, ki sta ju vložila A. B. in C. Č., oba D., ki ju zastopa Branko Derstvenšek, odvetnik v Sevnici, na seji 13. marca 2018

sklenil:

Ustavni pritožbi zoper sklep Višjega sodišča v Ljubljani št. IV Cp 2398/2016 z dne 5. 10. 2016 v zvezi s sklepom Okrožnega sodišča v Krškem št. N 9/2014 z dne 1. 6. 2016 se ne sprejmeta.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. V nepravdnem postopku je sodišče prve stopnje odločilo, da se pritožnikoma (v nepravdnem postopku nasprotnima udeležencema) odvzame roditeljska pravica za mladoletno hčer E. F. G., rojeno X. X. X. Sodišče prve stopnje je poudarilo, da je pri svoji odločitvi zasledovalo predvsem E. koristi in presojalo, ali je sedanje dolgotrajno stanje rejništva še v skladu z njenimi koristmi. Presojalo je tudi okoliščino, ali obstajajo realne možnosti, da bi v bližnji prihodnosti pritožnika (ali vsaj eden od njiju) v celoti prevzela skrb za E. na način, da bi bile pri tem zavarovane njene koristi in da bi ji bila zagotovljena ustrezna varstvo in vzgoja. Po oceni sodišča prve stopnje pritožnika v celotnem upoštevnem obdobju (v času odločanja sodišča je rejništvo trajalo že 9 let) in tudi v času zavedanja možnosti odvzema roditeljske pravice nista uspela urediti svojega življenja tako, da bi lahko odgovorno prevzela skrb za E. Kljub izraženim željam tega enostavno nista zmogla. Po ugotovitvah sodišča pritožnika zmoreta izvajati stike z E., ki bi se lahko izvajali večkrat, glavno pobudo za ureditev le-teh pa bi morala dati pritožnika. Redki stiki z E. se kažejo v njenem doživljanju sedanje

situacije, ki jo razume, vendar jo s pritožnikoma (biološkima staršema) veže premalo čustvenih in doživljajskih izkušenj, da bi bila vrnitev v tako neurejeno okolje v njeno korist. Po oceni sodišča je zato treba začasen ukrep namestitve v rejništvo po toliko letih, ko še vedno ni realnih možnosti vrnitve E. v matično družino, prekiniti in razmerje urediti trajnejše. Kot je poudarilo sodišče prve stopnje, sta rejnika očitno uspela ustvariti tako okolje, v katerem se E. počuti varno in je z njima razvila pristen in ljubeč odnos ter je nanju navezana, medtem ko takega odnosa s pritožnikoma ni uspela vzpostaviti kljub spodbudam in ob sodelovanju pristojnih institucij.

2. Zoper prvostopenjski sklep sta pritožnika vložila pritožbo, ki jo je Višje sodišče zavrnilo in potrdilo prvostopenjski sklep. Soglašalo je z oceno sodišča prve stopnje, da pritožnika zaradi različnih primanjkljajev nista sposobna izvrševati roditeljske pravice, zato je treba mladoletni E. zagotoviti stabilna in trajna nadomestno varstvo in vzgojo, kar bo omogočil prav odvzem roditeljske pravice. Pritrdilo je oceni sodišča prve stopnje o neobstoju izgledov, da bi pritožnika ali vsaj eden od njiju lahko še kdaj prevzela skrb za otroka. Temu je dodalo, da je treba v primeru, ko je otrok že dalj časa nameščen v rejniški družini, na katero je tudi pristno navezan, zagotoviti trajnost nadomestne skrbi in emocionalno stabilnost, ki se pomembno odraža v duševnem in telesnem razvoju otroka. Zato ni mogoče več nadaljevati z že tako dolgotrajnim ukrepom po 120. členu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju ZZZDR), ki je zgolj začasne narave. Višje sodišče je poudarilo, da podlago za oceno o nemožnosti rehabilitacije družine dajeta prepričljivi in jasni izvedenski mnenji (vključno z dopolnitvami in ustno predstavitvijo). Deklica se je povsem vživela v rejniško družino, v kateri je preživela pomembna razvojna obdobja. Zaradi redkih stikov jo z biološkima staršema veže premalo čustvenih in doživljajskih izkušenj. Glede na to je sprejeta odločitev po oceni Višjega sodišča v skladu z največjo otrokovo koristjo.

3. Pritožnika zatrjujeta, da so jima bile z izpodbijano odločitvijo kršene pravice iz 14., 22., 53. in 54. člena Ustave, 8. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – v nadaljevanju EKČP) in 9. člena Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah (Uradni list SFRJ, št. 15/90, Akt o nostrifikaciji nasledstva glede konvencij Organizacije združenih narodov in konvencij, sprejetih v Mednarodni agenciji za atomsko energijo, Uradni list RS, št. 35/92, MP, št. 9/92 – v nadaljevanju KOP). Po njunem mnenju sta sodišči materialno pravo uporabili tako očitno napačno, da gre za arbitrarno odločitev, kar pomeni kršitev pravice iz 22. člena Ustave, pa tudi kršitev načela enakosti pred zakonom (drugi odstavek 14. člena Ustave) in pravice do poštenega sojenja (6. člen EKČP). Pritožnika poudarjata, da ukrep odvzema roditeljske pravice pride v poštev samo takrat, ko iz okoliščin primera izhaja, da ni nobenih izgledov, da bi starša ali eden od njiju lahko še kdaj prevzela skrb za otroka. Po njunem mnenju dejanske ugotovitve sodišč v obravnavani zadevi ne dajejo podlage za sklep o obstoju zakonitega razloga za odvzem roditeljske pravice iz prvega odstavka 116. člena ZZZDR. Poudarjata, da roditeljske pravice nista zlorabila, da otroka nista zapustila, da s svojim ravnanjem nista očitno pokazala, da zanj ne bosta skrbela, in tudi drugače nista zanemarjala svojih dolžnosti. Pojasnita, da se ves čas trudita, da bi uredila svoje življenje tako, da bi se hči lahko iz rejništva vrnila v matično družino. Pritožnica priznava, da jo pestijo

bolezenske težave, ki se bodo po njenem prepričanju uredile. Zatrjuje, da ima kritičen odnos do uživanja alkohola in da sedaj v celoti abstiniira. Zato meni, da ima vse možnosti, da bo po ureditvi svojega zdravstvenega stanja poskrbela za hčerko. Po mnenju pritožnice je diskriminacijska ocena sodišča, da disocialna osebnostna motnja oziroma njeno podpovprečno intelektualno funkcioniranje pomeni oviro za njeno izvrševanje roditeljske pravice. Ta okoliščina, tudi če bi bila pri pritožnici podana, naj nikakor ne bi bila ovira za njeno izvrševanje roditeljske pravice. Stališče sodišča bi pomenilo, da bi bilo treba vsakemu staršu ob ugotovitvi podobnih stanj odvzeti roditeljsko pravico. Tudi pritožnik poudarja, da morebitna disocialna osebnostna motnja ne more biti ovira za izvrševanje roditeljske pravice, še manj pa njegova kaznovanost za kazniva dejanja. Pritožnik zanika, da bi bil odvisen od alkohola in da do te okoliščine ni kritičen. Prav tako meni, da ima vse možnosti, da bo po prenehanju ovir poskrbel za svojo hčerko. Oba pritožnika poudarjata, da je matična družina zagotovo najprimernejše okolje za vzgojo in varstvo otroka ter da je dolžnost pristojnih organov, da si prizadevajo rehabilitirati družino tako, da se otrok vanjo lahko vrne, in sicer s strokovno pomočjo članom družine, svetovanjem pri vzgoji in varstvu otrok, pomočjo pri oskrbi otrok, programi zdravljenja različnih oblik odvisnosti, strokovno pomočjo pri različnih duševnih motnjah in boleznih ipd. V konkretnem primeru naj bi pristojni organi, predvsem Center za socialno delo, ravnali nasprotno in pritožnikoma otežili položaj oziroma naj bi se zavzemali za to, da se jima odvzame roditeljska pravica.

B.

4. Pritožnika sodiščema očitata, da sta z izpodbijano odločitvijo o odvzemu roditeljske pravice kršili njuno pravico do družinskega življenja (53. in 54. člen Ustave in 8. člen EKČP). Po njunem mnenju dejanske ugotovitve sodišč ne dajejo podlage za sklep o obstoju zakonitega razloga za odvzem roditeljske pravice iz prvega odstavka 116. člena ZZZDR. Nasprotujeta tudi oceni sodišč, da ni realnih možnosti, da bi v bližnji prihodnosti lahko prevzela skrb za varstvo in vzgojo mladoletne E. Te trditve pritožnikov mora Ustavno sodišče preizkusiti z vidika pravice iz prvega odstavka 54. člena Ustave.

5. Prvi odstavek 54. člena Ustave varuje starševstvo. Skladno s prvim stavkom te ustavne določbe imajo starši pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke. Skladno z drugim stavkom te ustavne določbe se lahko ta pravica in dolžnost staršem odvzame ali omeji samo iz razlogov, ki jih zaradi varovanja otrokovih koristi določa zakon. Starševska pravica (pravna izraza zanjo sta roditeljska pravica in pravica do osebnih stikov) ima korelat v dolžnosti države, da neutemeljeno ne posega v to pravico, pa tudi v njeni dolžnosti, da staršem pomaga pri varstvu in vzgoji otrok.¹ Ti dolžnosti države izhajata iz tretjega odstavka 53. člena Ustave, zlasti pa iz prvega odstavka 56. člena Ustave. Skladno s slednjim uživajo otroci posebno varstvo in skrb. Na podlagi tretjega odstavka 56. člena Ustave mora država otrokom,

¹ Prim. M. Končina Peternel v: L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije, Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije, Ljubljana 2002, str. 571.

za katere starši ne skrbijo ali ki so brez ustrezne družinske oskrbe, zagotoviti posebno varstvo. S tem posebnim varstvom se uveljavlja pozitivni vidik pravice do spoštovanja družinskega življenja.² Dolžnost države do posebnega varstva družine in otrok izhaja tudi iz KOP. To konvencijo so države sklenile ob zavedanju, da mora otrok za poln in skladen razvoj svoje osebnosti odraščati v družinskem okolju, v vzdušju sreče, ljubezni in razumevanja. Pravica staršev do varstva in vzgoje svojih otrok je varovana tudi v okviru 8. člena EKČP, ki zagotavlja pravico do družinskega življenja. V to pravico lahko država poseže, če je to nujno zaradi varstva otrokovih pravic in koristi.³

6. Iz dejanskih ugotovitev sodišč v obravnavani zadevi izhaja, da je mladoletna E. v rejništvu od avgusta 2007 (tj. od svojega petega meseca starosti) in da v času sprejetja izpodbijane odločitve njena namestitvev v rejniški družini traja že 9 let. Po oceni sodišč pritožnika v vseh teh letih in tudi v času zavedanja možnosti odvzema roditeljske pravice nista uspela urediti svojega življenja tako, da bi lahko odgovorno prevzela skrb za E. Kot sta ugotovili sodišči, sta pritožnika odraščala v zanju zelo neugodnih življenjskih razmerah, ki so v veliki meri vplivale na njuno nadaljnjo življenjsko pot. Pri pritožnici se je že v zgodnjem otroštvu pojavila huda bolezen, zaradi katere je bila operirana. Že pred E. rojstvom sta imela težave (pritožnik na primer z izvrševanjem kaznivih dejanj, saj je po lastnih navedbah za nosečnost izvedel v zaporu, oba pa tudi z različnimi oblikami odvisnosti, predvsem od alkohola). Že v prvem mesecu E. življenja se je pojavilo družinsko nasilje, navzočnost tega pa je ne glede na svojo starost občutila tudi E. Kljub pogovorom in dogovorom na Centru za socialno delo Sevnica o ureditvi življenja je pritožnika manj kot mesec dni kasneje z dvomesečnim otrokom v vozilu in v opitem stanju ustavila policija. Številni poskusi zdravljenja odvisnosti od alkohola pri pritožnici so se izkazali za neuspešne. Sodišče je pri obeh pritožnikih ugotovilo, da ne izkazujeta kritičnega odnosa do uživanja alkohola in drugih snovi. Po oceni sodišč pritožnika kljub želji, dobrim namenom in priložnostim, ki sta jih imela na voljo, nista uspela urediti svojega življenja tako, da bi lahko prevzela skrb za mladoletno E. Zaradi redkih stikov, redki pa so bili po njuni odločitvi, je E. z njima razvila premalo čustvenih in doživljajskih izkušenj, da bi bilo v njeno korist, da bi se vrnila v tako neurejeno okolje.

7. Ob upoštevanju navedenih dejanskih ugotovitev (v pravilnost katerih se Ustavno sodišče v postopku z ustavno pritožbo ne more spuščati) sta sodišči presodili, da ni realnih možnosti, da bi v bližnji prihodnosti pritožnika (ali vsaj eden od njiju) prevzela skrb za varstvo in vzgojo mladoletne E. Kot je poudarilo Višje sodišče, ta ocena temelji zlasti na jasnih in prepričljivih izvedenskih mnenjih, v katerih sta sodna izvedenca ugotovila, da pritožnika zaradi svojih primanjkljajev nista sposobna izvrševati roditeljske pravice.⁴ Ugotovljeno dejansko stanje po oceni sodišč očitno

² Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-70/15 z dne 10. 12. 2015 (Uradni list RS, št. 3/16, in OdlUS XXI, 19), 12. točka obrazložitve.

³ Prim. M. Končina Peternel v: L. Šturm (ur.), Komentar Ustave Republike Slovenije: dopolnitev komentarja – A, Fakulteta za državne in evropske študije, Ljubljana 2011, str. 902 in nasl.

⁴ Po ugotovitvah izvedenke psihiatrične stroke doc. dr. Maje Rus Makovec, ki je pri obeh pritožnikih ocenjevala zmožnost za izvrševanje roditeljske pravice, oba izkazujeta značilnosti

kaže na to, da pritožnika v vseh teh letih in tudi v času zavedanja možnosti odvzema roditeljske pravice nista uspela urediti svojega življenja tako, da bi lahko odgovorno prevzela skrb za E. To sta si sicer želela, vendar jima iz različnih razlogov tega ni uspelo doseči. Po oceni sodišč je zato treba začasni ukrep namestitve v rejništvo po tolikih letih, ko še vedno ni realnih možnosti vrnitve E. v matično družino, prekiniti in razmerje urediti trajnejše. Stališče sodišč o neobstoju izgledov za to, da bi pritožnika ponovno prevzela skrb za varstvo in vzgojo mladoletne E., je zadostno in prepričljivo utemeljeno. Obrazložitev sodišč tudi ne vzbuja ustavnih in konvencijskih pomislekov. Ne drži očitok, da sta sodišči s svojo razlago prekoračili zakonsko pooblastilo iz 116. člena ZZDZ. Ustavno sodišče je namreč v odločbi št. Up-70/15 potrdilo ustavno sprejemljivost stališča, po katerem je razlog za odvzem roditeljske pravice podan tudi v primeru, ko sodišče presodi, da ni realnih možnosti za to, da bi starš ponovno prevzel skrb za varstvo in vzgojo otroka, in ko je otrok zaradi dolgotrajne nadomestne skrbi navezan na rejnike.⁵ Pri tem ni pomembno, ali je opustitev ali zanemarjanje starševskih dolžnosti krivdno ali ne.⁶ S tega vidika je neutemeljen očitok pritožnikov o arbitrarnosti izpodbijane odločitve, s čimer naj ni bila kršena njuna pravica iz 22. člena Ustave.

8. Po ugotovitvah sodišč je bila vse od namestitve v rejništvo celotna skrb za E. prepuščena rejnikoma, ki sta uspela ustvariti tako okolje, v katerem se E. počuti varno in je z njima razvila pristen in ljubeč odnos ter je nanju navezana, medtem ko takega odnosa s pritožnikoma (zaradi redkih stikov) ni uspela vzpostaviti. Ocena sodišč, da v okoliščinah obravnavane zadeve pretehtajo koristi mladoletne E., ki praktično vse svoje življenje biva pri rejnikih, je skladna tudi z ustaljenim stališčem ESČP, da je po preteku daljšega časa, ko je bil otrok odzvet in so skrb zanje prevzeli rejniki, v njegovo največjo korist, da se njegove *de facto* družinske vezi ne spreminjajo.⁷ Devet let rejništva (še zlasti ob dejstvu, da je to trajalo skorajda od E. rojstva) je dovolj dolgo obdobje, da bi pritožnika lahko uredila svoje težave in s tem izkazala svojo zmožnost, da ponovno prevzame skrb za E. Sodišči sta ugotovili, da se med pritožnikoma in E. niti pred ukrepanjem države niti med izvajanjem ukrepa rejništva niso stkale tesnejše vezi. To je ena od pomembnih okoliščin, od katere je odvisna stopnja varstva, ki naj se zagotovi pravici starša do spoštovanja družinskega življenja.⁸ Ker lahko interes otroka, da ne pride do spremembe *de facto* družinske situacije, zaradi poteka časa prevlada nad interesom staršev do ponovne združitve družine, presoja sodišč v obravnavani zadevi ne vzbuja ustavnih in konvencijskih pomislekov.

osebne in odvisnosti od psihotropnih snovi, pri čemer je za zdravljenje teh težav potrebna osebna motivacija in ustrezna podpora okolice, ni pa jih možno le pasivno zdraviti z zdravili. Kot je ugotovila izvedenka, imata oba pritožnika primanjkljaje pri zmožnostih za kontroliranje otroka, saj tega ne zmoreta na ustrezni ravni zagotavljati niti glede lastnega funkcioniranja; prav tako ne zmoreta ustrezne vzgojne konsistentnosti in nista zmožna hčeri nuditi varne in stabilne navezanosti.

⁵ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-70/15. Glej tudi odločitev ESČP v zadevi *X. proti Sloveniji* z dne 12. 5. 2015.

⁶ Prim. odločbo Ustavnega sodišča št. Up-70/15, 19. točka obrazložitve.

⁷ Prim. sodbe ESČP v zadevah *K. in T. proti Finski* z dne 12. 7. 2001 (155. točka obrazložitve), *R. in H. proti Združenemu kraljestvu* z dne 31. 5. 2011 (88. točka obrazložitve) in *Strand Lobben in drugi proti Norveški* z dne 30. 11. 2017 (104. točka obrazložitve).

⁸ Prim. sodbo ESČP v zadevi *Aune proti Norveški* z dne 28. 10. 2010, 69. točka obrazložitve.

9. Pomembno težo pri presoji o skladnosti izpodbijane odločitve z ustavnimi in konvencijskimi zahtevami imajo tudi ugotovljene okoliščine glede izvajanja stikov. Iz izpodbijanih sklepov je razvidno, da stiki med pritožnikoma in E. niso bili kakorkoli omejevani in da so občasno potekali brez težav.⁹ Vendar se je zaradi redkosti stikov med E. in pritožnikoma spletlo premalo čustvenih in doživljajskih izkušenj, da bi bilo v njeno korist, da bi se vrnila v matično družino. Po presoji sodišč je prav, da ima hči še vedno pravico do stikov s pritožnikoma, ker so ji ti v korist. Ta presoja je oprta na mnenje izvedenca klinično psihološke stroke, ki je poudaril, da je pomembno, da E. s pritožnikoma ohrani stike, saj v nasprotnem primeru obstaja nevarnost, predvsem v prihajajočih razvojnih obdobjih, da bodo njene predstave o starših nadomestile njene fantazije. Stiki s pritožnikoma so smiselni le, če se E. z njimi strinja oziroma bo v prihodnje treba upoštevati njeno voljo. Po oceni sodišč pritožnika zmoreta izvajati stike z E., ki bi se lahko izvajali tudi večkrat, glavno pobudo za njihovo ureditev pa bi morala dati pritožnika. Iz obrazložitve sodišč še izhaja, da bosta pritožnika pravico do stikov ohranila tudi po odvzemu roditeljske pravice in da je le od njiju odvisno, ali jima bo to pravico uspelo izvajati tako, da bosta ohranila vezi z E. in še izboljšala odnos z njo. Po oceni sodišč več od tega pritožnika ne zmoreta in ni pričakovati, da bi to zmogla v prihodnosti. Navedena obrazložitve sodišč glede ohranitve stikov med pritožnikoma in E. (ki jim tudi rejnika glede na podatke v spisu ne nasprotujeta) omogoča sklep, da je izpodbijana odločitev tudi s tega vidika skladna z zahtevami, ki izhajajo iz prakse ESČP. V primerih, ko pride do pretrganja pravnih vezi med otrokom in biološkimi starši, je namreč po presoji ESČP ena od pomembnih okoliščin, ali se stiki *de facto* še lahko ohranjajo oziroma ali je pri vseh vpletenih prisoten pozitiven odnos do stikov.¹⁰ Glede na predhodno obrazložitve v obravnavani zadevi ni videti ovir, da bi se ti stiki tudi po odvzemu roditeljske pravice še izvajali.

10. Zatrjevano kršitev pravice do družinskega življenja pritožnika utemeljujeta tudi s trditvijo, da jima Center za socialno delo ni nudil ustrezne in zadostne podpore in pomoči (v obliki svetovanj pri vzgoji in varstvu otroka, pomoči pri oskrbi otrok, programov zdravljenja različnih oblik odvisnosti ipd.), da bi jima olajšal ponovno združitve družine. Ta očitek bi bil lahko pomemben z vidika pozitivnih obveznosti, ki za državo izvirajo iz pravice do družinskega življenja (8. člen EKČP). V praksi ESČP je ustaljeno stališče, si morajo pristojni državni organi s sprejetjem vseh nujnih in

⁹ Iz prvostopenjskega sklepa (str. 6 obrazložitve) izhaja, da so bili stiki s staršema dogovorjeni vsak drugi mesec, pritožnik je nanje prihajal iz zaporu v spremstvu paznikov in oba sta se dogovora držala. Stiki so potekali brez težav, strokovni sodelavec pa je v času njihovega izvajanja opazil, da pritožnik pri tem izkazuje več pozitivnega odnosa. Enkrat je prišlo do stika tudi na domu pritožnikov in je bilo vse v redu, potem pa so se začele težave s kazenskimi postopki, oba pa sta bila odvisna od alkohola. Pritožnik v zaporu ni imel možnosti vključitve v zdravljenje odvisnosti, po prihodu iz zaporu pa se je vključil v metadonski program v Trbovljah, ker je v zaporu postal odvisen od zdravil. Ko je bil nazadnje v zaporu, so bili stiki pri njih le enkrat, ker ni želel, da ga E. vidi vkljenjenega. Pritožnica se je z njo srečala še dvakrat v Škofji Loki, za več stikov pa ni dala pobude.

¹⁰ Prim. sodbo ESČP v zadevi *Aune proti Norveški* (74.–78. točka obrazložitve). V tej zadevi je ESČP kot pomembno okoliščino izpostavilo, da ima pritožnica kljub posvojitvi (in kljub izostanku zakonske podlage v domačem pravu) še vedno stike s sinom.

primernih ukrepov, ki jih je mogoče od njih razumno pričakovati, prizadevati za to, da se lahko družina ponovno združi.¹¹ V tem okviru zlasti ne smejo ovirati stikov med biološkimi starši in otrokom,¹² poleg tega morajo staršem nuditi druge oblike pomoči (razne oblike svetovanj in socialne pomoči, družinske terapije ipd.). Kot izhaja iz predhodne obrazložitve, v obravnavani zadevi pristojne službe pritožnikoma niso kakorkoli ovirale stikov z E. Poleg tega sta bila pritožnika vključena v različne programe pomoči (npr. v program odvajanja odvisnosti od alkohola), vendar so se vsi poskusi izjalovili.¹³ Za oba pritožnika je sodišče ugotovilo, da sta premalo kritična do svojih ravnanj. Kot je poudarilo Višje sodišče, ni zgolj zasvojenost razlog za odvzem roditeljske pravice, temveč je razlogov več in so kompleksnejši. Odvisnost pa je po oceni sodišča gotovo eden od pglavitnih dejavnikov, ki pritožnikoma onemogoča, da bi si uredila življenje. V obravnavani zadevi tako pristojnim organom ni mogoče očitati, da bi pritožnika ovirali pri vzpostavitvi tesnejšega odnosa z E. Prav tako sta bila pritožnika deležna določenih oblik pomoči, ki pa so se kljub večkratnim poskusom izkazale za neuspešne.¹⁴ Glede na to je neutemeljen očitok pritožnikov, da jima pristojne službe niso nudile dovolj pomoči pri premoščanju njunih težav. Tudi časovno obdobje, ki sta ga pritožnika imela na razpolago, je bilo dovolj dolgo, da bi lahko uredila svoje življenje do te mere, da bi to omogočalo ponovno združitve družine. Tako presojo utemljuje tudi stališče ESČP, da pozitivnih dolžnosti iz 8. člena EKČP ni mogoče razumeti tako, da bi morali državni organi ukrepe pomoči nuditi v nedogled.¹⁵

11. Za obravnavani primer je po vsem povedanem ključna ugotovitev, da je E. od petega meseca starosti v rejništvu in da je z rejnikoma vzpostavila pristno družinsko navezanost. Pritožnika sta imela pravico do rednih stikov z E., ki pa je nista v polni meri izkoristila za to, da bi s hčerko razvila tesnejše vezi. V okoliščinah obravnavane zadeve zato pretehtajo koristi mladoletne E. in njena pravica do spoštovanja *de facto* družinskih vezi z rejniki nad interesom pritožnikov do ponovne združitve družine. Center za socialno delo je pritožnikoma nudil določene oblike pomoči, da bi omogočil

¹¹ Prim. sodbe ESČP v zadevah *S. H. proti Italiji* z dne 13. 10. 2015, *Zhou proti Italiji* z dne 21. 1. 2014 in *Akinnibosun proti Italiji* z dne 16. 7. 2015.

¹² ESČP je večkrat presodilo, da so državni organi storili premalo z vidika pozitivnih dolžnosti iz 8. člena EKČP, ker staršem niso omogočili rednih in dovolj pogostih stikov z otrokom (prim. sodbi ESČP v zadevah *K. in T. proti Finski*, 179. točka obrazložitve, in *K. A. proti Finski* z dne 14. 1. 2003, 142. točka obrazložitve).

¹³ Po ugotovitvah sodišč je pritožnica večkrat prenehala z uživanjem alkoholnih pijač, potem pa se je znova ujela v krog odvisnosti, iz katere ji ni pomagala niti potreba, da bi si uredila življenje in prevzela skrb za E. Prav tako pritožnik, ki se je večkrat znašel v zaporu zaradi premoženjskih kaznivih dejanj, ni opustil svojih ravnanj.

¹⁴ Prim. tudi sodbo ESČP v zadevi *R. in H. proti Združenemu kraljestvu*, v kateri ESČP ni ugotovilo kršitve 8. člena EKČP. Ocenilo je, da so socialne službe materi, ki se je prav tako spopadala z odvisnostjo do alkohola, nudile dovolj pomoči, časovno obdobje, ki bi bilo potrebno za nadaljnjo pomoč materi, pa bi bilo po oceni sodišč predolgo in bi ogrozilo koristi otroka.

¹⁵ V sodbi v zadevi *R. in H. proti Združenemu kraljestvu* (88. točka obrazložitve) je ESČP poudarilo, da 8. člen EKČP državnim organom ne nalaga, da bi napravili neskončno poskusov pri združevanju družine, temveč jim nalaga le, da podvzamejo vse nujne korake, ki se razumno lahko zahtevajo za to, da olajšajo ponovno združitve družine.

ponovno združitve družine. Zaradi varovanja E. največje koristi, da se ji zagotovi razvoj v varnem in stabilnem okolju pri rejnikih, pa ne bi bilo razumno še naprej vztrajati pri ukrepih, ki so se izkazali za neuspešne. Glede na to, da sta imela pritožnika dovolj časa in priložnosti, da bi premostila ovire za ponovno združitve družine, izpodbijana odločitev ne more biti sporna z vidika njune pravice iz prvega odstavka 54. člena Ustave in 8. člena EKČP.

12. Neutemeljen je tudi očitek pritožnikov o diskriminacijski obravnavi (14. člen Ustave), ki naj bi jo sodišči zagrešili s sklicevanjem na pritožnične zmanjšane intelektualne zmožnosti oziroma na pritožnikovo kaznovanost kot razloga za odvzem roditeljske pravice. Če bi sodišči odločitev o odvzemu roditeljske pravice dejansko oprli na stališče o pomanjkljivih intelektualnih sposobnostih pritožnice, bi bilo to lahko ustavno in konvencijsko sporno.¹⁶ Vendar v obravnavani zadevi odločitev sodišč ne temelji na stališču, ki ga izpodbija pritožnica. Kot je razvidno iz predhodne obrazložitve, so pri njej podani bolj kompleksni razlogi, ki ji onemogočajo, da bi ponovno prevzela skrb za varstvo in vzgojo mladoletne E. Poleg vseh zdravstvenih težav in primanjkljajev jo pestijo velike težave z odvisnostjo od alkohola in drugih snovi, teh težav pa kljub pomoči različnih institucij in kljub večkratnim poskusom zdravljenja ni uspela odpraviti. Tudi pri pritožniku ni odločilna ovira za izvrševanje roditeljske pravice njegova kaznovanost, temveč gre za skupek več razlogov, ki mu onemogočajo, da bi ponovno prevzel skrb za mladoletno E.

13. Ker kršitve človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kot jih zatrjuje pritožnika, niso podane, senat Ustavnega sodišča ustavne pritožbe ni sprejel v obravnavo.

C.

14. Senat Ustavnega sodišča je sprejel ta sklep na podlagi drugega odstavka 55.b člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – ZUstS) ter prve alineje drugega odstavka 46. člena Poslovnika Ustavnega sodišča (Uradni list RS, št. 86/07, 54/10, 56/11 in 70/17) v sestavi: predsednica senata dr. Špelca Mežnar ter člana dr. Matej Accetto in dr. Jadranka Sovdat. Sklep je sprejel soglasno.

¹⁶ Prim. sodbo v zadevi *Kutzner proti Nemčiji* z dne 26. 2. 2002, v kateri je ESČP ugotovilo kršitev pravice iz 8. člena EKČP, ker je bila pritožnikoma brez zadostnih razlogov odvzeta roditeljska pravica za hčeri. Nemška sodišča so ukrep odvzema roditeljske pravice utemeljevala z argumentom, da pritožnika nista imela ustreznih intelektualnih in čustvenih sposobnosti za vzgojo otrok. ESČP je poudarilo, da zgolj s sklicevanjem na okoliščino, da bo otrok nameščen v bolj ugodno okolje za njegov razvoj, ni mogoče utemeljiti odvzema roditeljske pravice.

dr. Špelca Mežnar
Predsednica senata